

In memoriam Prof. Dr. J.B. Visser

31 maart 1908 - 15 oktober 1992

Op 20 oktober 1992 vond Jan Bernard Visser, begeleid door zijn familie, vele collega's en vrienden, zijn laatste rustplaats onder de bomen van 'Den en Rust' te Bilthoven. Het was een sobere en toch warmte uitstralende plechtigheid voor een begaafd en veelzijdig mens.

Zijn professionele loopbaan nam een aanvang op 5 december 1930. Zij begon met zijn vestiging te Hilversum als algemeen-practicus na een waarneming in Breda, waaraan hij goede herinneringen had. Hij was echter geen tandarts pur sang. Zijn wetenschappelijke ambities voerden hem naar Amsterdam en Utrecht. In Amsterdam bevond zich de collectie Bolk, een omvangrijke verzameling gebitselementen bijeengebracht door de vermaarde anatoom en antropoloog Prof. Dr. L. Bolk. Was de morfologie van de tandkroon tot dusver in hoofdzaak onderwerp van onderzoek geweest, Visser's speurzin richtte zich op de wortelvormen. In de oorlogsjaren bereidde hij zijn proefschrift voor onder leiding van de toenmalige hoogleraar in de Anatomie Prof. W.A. Mijsberg. In 1949 promoveerde hij in Luzern tot Dr. M.D. op een dissertatie getiteld 'Beitrag zur Kenntnis der menschlichen Zahnwurzelformen'. Ook daarna bleef wetenschappelijk spuurwerk hem boeien en zo zien wij hem als part-time medewerker verbonden aan de afdeling Prothetische Tandheelkunde van het Tandheelkundig Instituut te Utrecht waar hij zich bezighoudt met onderzoek naar het kauwendement. Bovendien neemt hij deel aan een researchproject over de permeabiliteit van het glazuur onder leiding van Dr. M.T. Jansen.

In dat zelfde jaar 1949 werd hij ook opgenomen in de Redactie van dit tijdschrift. Voor Visser was de functie van redacteur van het wetenschappelijk orgaan voor de tandheelkunde geen station in zijn carrière, geen middel om lauweren toe te voegen aan zijn loopbaan. Veeleer had zijn veelzijdige begaafdheid een uitlaat nodig. Hij was muzikaal en een vaardig pianist. De wetenschapsbeoefening boeide hem, doch niet zodanig dat hij zich binnen een strakke discipline van een laboratorium thuis zou voelen. Wel dreef hem een niet aflatende behoefte tot studie over een breed terrein binnen de tandheelkunde met haar basiswetenschappen. Het Tijdschrift bood hem die mogelijkheden en mocht op zijn beurt

daarvan in rijke mate profiteren. De hem toegedachte functie als voorzitter van de in 1949 ingestelde commissie voor de *Excerpta odontologica* was hem op het lijf geschreven. Deze referatenrubriek was een initiatief van enige destijds recent afgestudeerde collega's. Hij had de eindredactie en leverde ook zelf talloze bijdragen tot ver in de jaren tachtig. Tijdens zijn hoofdredacteurschap was enige verlichting van zijn taken wenselijk. Daarom nam redacteur A.C. Lamers de taak van eindredacteur over.

Jan Visser volgde in 1966 Pieter Buisman op als hoofdredacteur. Met zijn voorganger vormde hij wel een contrast, niet zozeer in zijn persoonlijkheidsstructuur dan wel in de drang zich strijdbaar op te stellen waar het ging om beroepsbelangen en strijdpunten binnen de collegiale sfeer. Bezien wij hem

in de rij van voorgangers, dan is Nord de man met de felle strijdvaardige pen, de journalist, geheel passend in het tijdperk van het interbellum, de crisisjaren zonder enige belangstelling voor de tandheelkunde, zeker niet bij de overheid. De man die vocht voor de belangen van het beroep zoals hij dat zag. Bij Buisman waren het meer vakgerichte ambities al kon ook hij op een terrein als de Sociale Tandheelkunde soms een scherpe toon aanslaan. Visser's gedrevenheid uitte zich in wat thans het postacademisch onderwijs heet, maar dan wel in geschrifte.

Hij is steeds zichzelf trouw gebleven. Was hij als tandarts al geen innovator maar eerder een nauwgezet, betrouwbaar en toegewijd hulpverlener, diezelfde lijn zette

zich voort in zijn werk voor het Tijdschrift. Initiatief tot ingrijpende vernieuwingen mochten dan ook niet van hem worden verwacht; kleine weloverwogen ombuigingen zeker wel. Geheel passend in dit beeld is zijn bereidheid om initiatieven van anderen de nodige ruimte te geven. Ook daarin heeft hij wel iets gemeen met zijn voorganger. De Redactie beschouwde hij als een collectief van collegae. De maandelijkse redactievergaderingen, waarin tijdens de discussies een zekere felheid niet ontbrak, boeiden hem zeker, doch verleidden hem nooit tot actieve participatie en zeker niet tot partij kiezen. Daar de humor zelden ontbrak, gaf dit alles hem zichtbaar opluchting. Hij was dus geen vechter. Integendeel hij was uiterst vredelievend in zijn omgang met zijn collegae, ook waar het mensen betrof die hem niet direct aanspraken. Steeds was hij bereid ook de argumenten van de tegenstander te wegen. Zijn ambitie was schrijven en mede daardoor wetenschappelijke voorlichting geven. Hij was een consistent leverancier van kopij: naast de reeds vermelde excerpten vele literatuuroverzichten en daarbij redactionele artikelen. Alles gekenmerkt door een goed gestructureerde inhoud, een duidelijk en helder taalgebruik en vrijwel vlekkeloos Nederlands. Hij heeft zijn talenten over een lange periode aan het Tijdschrift ge-

wijd; hij was redacteur van 1949 tot 1987 en hoofdredacteur van 1966 tot 1975, toen hij door ziekte werd genoodzaakt zijn functie neer te leggen. Zijn grote verdiensten voor dit tijdschrift vonden erkenning toen hem de gouden legpenning van de Stichting van het Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde werd uitgereikt.

Bij de inrichting van een tandheelkundige opleiding aan de Universiteit van Amsterdam in 1964 kreeg Visser het aanbod deel uit te maken van het hooglerarencorps onder leiding van Prof. M. Hut, samen met Prof. Dr. F.J. Tempel en J.A.C. Duyzings met als leeropdracht de Conserverende Tandheelkunde. Zoals uit het voorgaande blijkt, hield de invulling van zijn nieuwe functie geen breuk in met zijn werkzaamheden voor het Tijdschrift. Visser was geen clinicus, geen hoogleraar in de witte jas, zulks in tegenstelling tot zijn collegae bij de andere vier opleidingen. Hij modelleerde zijn taakvervulling in overeenstemming met zijn capaciteiten. In hun primaire taak tot kennisoverdracht en vaardigheidstraining bood hij zijn stafleden inhoudelijk veel vrijheid. Hun initiatieven vonden bij hem gemakkelijk weerklank. Wel wenste hij een grote mate van zorgvuldigheid bij het vastleggen van programma's en protocollen met betrekking tot het onderwijs. Hij leer-

de hen duidelijk formuleren en redigeren. Jonge medewerkers kregen de nodige ruimte en hij stimuleerde hen zonder zijn stempel te drukken op hun werk. Handvaardigheid had bij Visser meer betrekking op de pen dan op de boor.

Het geven van colleges zag hij als zijn voornaamste taak. Hij deed dit met veel overtuiging en toewijding. De inhoud had betrekking op de gebitsmorfologie en de speciële pathologie van het gebit. Hij had de gave zijn gehoor een uur lang te boeien bijvoorbeeld met de beschrijving van de vorm van één gebitsclement. In het laatste studiejaar behandelde hij de uitoefening van de tandheelkunde in de praktijk.

Terugziende op zijn lange professionele loopbaan kan zonder voorbehoud worden gesteld dat onder de hoogleraren van het eerste uur, Prof. Dr. J.B. Visser een consistente en waardige positie heeft ingenomen. Vele functies in besturen en commissies heeft hij bekleed, waaronder het voorzitterschap van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap. Ook tijdens zijn emeritaat heeft hij zich nog regelmatig voor het Tijdschrift ingezet: vele literatuuroverzichten en excerpten bereikten van zijn hand het Redactie bureau tot in de laatste jaren. Een rijke bron is thans voorgoed opgedroogd.

L.J.A. van Schijndel, Utrecht